

Van de redactie

Dit is de eerste nieuwsbrief van dit jaar, waarin we degenen die niet bij de september vergadering aanwezig konden zijn, alsnog een beetje bijpraten.

Tevens maken we een start met een nieuwe rubriek "Leden aan het woord". Voor leden die ver weg wonen is het lastig om bij bijeenkomsten aanwezig te zijn en persoonlijk bij te praten. Via Vulpecula proberen we hier op deze manier toch een mouw aan te passen. We hopen dat u het waardeert. Uiteraard houden we ons vervolgens aanbevolen voor uw spontane bijdragen voor deze rubriek. Het maakt het voor uw redacteur meteen ook een stuk gemakkelijker om de beoogde drie edities per jaar samen te stellen. Dus laat gerust eens wat van u horen...

Verenigingsnieuws

Jaarvergadering

De jaarvergadering vond plaats op 28 sept 2002 en omvatte inhoudelijke bijdragen van de hoogleraren Tim de Zeeuw en George Miley en een formeel deel (de Algemene Ledenvergadering). Daarnaast werd door de 24 bezoekers natuurlijk heel veel informeel bijgepraat. Elders in deze krant vindt u een samenvatting van het verhaal van G. Miley. Het verhaal van T. de Zeeuw houdt u tegoe voor een volgende editie.

Als uitkomst van het formele deel kunnen we u alvast melden dat alle stukken zijn goedgekeurd en dat een bestuurswissel heeft plaatsgevonden: Gerben Zwart heeft de plaats van Niels van Weeren overgenomen. Het bestuur bestaat hiermee uit: Piet Bastiaansen, Rien de Grijp, Jos de Bruijne, Gerben Zwart en Jan Lub. Het volledige verslag wordt u t.z.t. toegezonden.

Noteert u alvast in uw agenda: volgende **jaarvergadering op zaterdag 20 september**

2003 te Leiden. We zijn inmiddels gestart met de voorbereiding en zullen u weer een mooi programma aanbieden.

Aanpassing contributie

Vanwege de goede financiële situatie van de vereniging en het groeiend aantal leden, heeft het bestuur besloten de contributie te verlagen naar €10 per jaar, ingaande 2003.

Oortlezing en VO-S borrel

Op donderdag 24 april om 20:00 uur vindt de 14e Oortlezing plaats, door Prof. A. Dalgarno, over het onderwerp: "Moleculen bouwen in het Heelal" (lezing in het Engels). Toegangskaarten kunt u bestellen bij Kirsten Kol (kol@strw.leidenuniv.nl of tel 071-5275837). Uiteraard hebben we voorafgaand aan de lezing de traditionele VO-S borrel, in Café Barrera (Rapenburg, t.o. Academie). We verwelkomen u graag vanaf 18:30!

In en om de Sterrewacht

Afscheidsrede Harm Habing

Zoals u wellicht reeds ter ore is gekomen zal Harm Habing op 11 april 2003 om 16:00 uur in het Groot Auditorium van de Leidse Universiteit zijn afscheidsrede "Insight and Wonder" uitspreken. De rede wordt gevolgd door een receptie, eveneens in het Academiegebouw, Rapenburg 73. U bent van harte uitgenodigd deze afscheidsrede en receptie bij te wonen. Aanmelding vooraf is niet nodig. Informatie: www.strw.leidenuniv.nl/~agbworkshop.

Vereniging van Oud-Sterrewachters

Correspondentie adres:

Sterrewacht Leiden, t.a.v. VO-S

Postbus 9513

2300 RA Leiden

E-mail: V_O_S@strw.LeidenUniv.nl

Ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar bieden vrienden en collegae Harm een portret aan, geschilderd door Arnout van Albada. Indien u wilt bijdragen, maak dan uw gift over op de voor deze gelegenheid geopende rekening:

Rekening nr 82181 t.n.v. Universiteit Leiden
(International Bankkey: PSTBNL 21
Postbank NV, Bijlmerdreef 109,
1009 CD Amsterdam, The Netherlands)

Samenvatting lezing G. Miley (Jaarvergadering 2002)

In zijn “**State of the Observatory**” geeft George een overzicht van recente ontwikkelingen en gebeurtenissen op en rond de Leidse Sterrewacht en de verwachtingen voor de nabije toekomst. Aan het eind gaat hij iets dieper in op enkele onderzoeksprojecten.

De mensen

De Sterrewacht bevolking omvat op dit moment zo’n 100 mensen (inclusief studenten in de doctoraalfase) waarvan 18 tot de permanente wetenschappelijke staf behoren. De jaarlijkse instroom van eerstejaars studenten bedraagt 20-30, wat goed afsteekt bij bijvoorbeeld Natuurkunde (inmiddels teruggezaakt tot zo’n 20). En dat er regelmatig prijzen en onderscheidingen worden toegekend aan Leienaars, is de trouwe lezer van *Vulpecula* genoegzaam bekend.

George memoreert kort de overleden (oud)collega’s: F. Baas, H. Kluiver, M. Greenberg, T. Kloër, C. van Houten, A. Meester.

Vervolgens een toelichting op enkele personele wisselingen van dit en volgend jaar:

Butler Burton (pensioen) is opgevolgd door Koen Kuijken (optical stellar populations).

Jane Luu (Kuiper belt) is teruggekeerd naar de USA; in haar plaats is aangesteld Pascale Ehrenfreund (Astrobiology).

Arnoud van Genderen ging begin 2002 met pensioen. Harm Habing volgt zijn voorbeeld per 1 okt 2002. Willem Schutte, thans hoofd van het Sackler laboratorium, heeft besloten per 1 jan 2003 deze positie te verruilen voor een baan als leraar in het middelbaar onderwijs. Wie de opvolger wordt is nog niet bekend.

R. Schilizzi (directeur Jive) was ‘bijzonder

hoogleraar’ en wordt nu ‘gewoon hoogleraar’. De Sackler professor 2002 was Tim Heckman (van John Hopkins Univ). Als Oort professor 2003 is Alex Dalgarno (Harvard) benoemd.

Het geld...

In de periode 2002-2005 moet de faculteit een budgetreductie van 20% verwerken. Het Strategisch Plan van de faculteit stelt als uitgangspunt dat er niet gesneden gaat worden in disciplines waar de faculteit op dit moment een excellente positie inneemt. Dit houdt in dat onder meer de sterrenkunde niet gekort wordt (dwz: blijft op budgetniveau 2000 zitten).

Al met al maakt de faculteit zich terecht wel zorgen over haar financiële gezondheid op langere termijn. Overigens is de Sterrewacht momenteel het enige Leidse universitaire instituut met een succesvolle private financiering (in de vorm van het Sackler fund).

... en waar ze het aan uitgeven

In Leiden is in 2001 een Optical/IR instrumentatie groep gevormd, in de vorm van het NOVA-ESO VLTI Expertise Centrum (NEVEC). De groep is alweer meer dan een jaar actief (zie jaarverslag 2001). Per augustus 2002 is Andreas Quirrenbach (voorheen San Diego) benoemd tot hoogleraar om mede deze Optical/IR groep te gaan leiden. De groep wordt per medio 2003 verder aangevuld met de benoeming van Brandl (Cornell) als universitair hoofddocent (specialisme: infrarood spectroscopie). Er wordt nog gezocht naar een optical engineer.

In het millimeter gebied richten de ontwikkelingen zich steeds meer op het ALMA project. Zo mogelijk wordt in 2003 hiervoor een positie gecreëerd. Voor de radiosterrenkunde is LOFAR een belangrijke ontwikkeling. Begin 2003 vindt besluitvorming plaats over definitieve financiering.

En wat levert dat nou allemaal op?

Teveel om op te noemen. Meer weten? Jaarverslag lezen! George pakt er twee onderwerpen uit waarin hij goed ingevoerd is: Lofar en de zoektocht naar vroege protocusters.

LOFAR (LOW Frequency Array)

Dit project, geïnitieerd in Leiden (1997 Oort workshop) en uitgegroeid tot een samenwerking

tussen Nederland (Astron) en USA, moet circa 2007 voltooid zijn. Het zal bestaan uit een array van circa 100 ontvanger-stations op een gebied met een diameter van circa 300 km gecentreerd op Drenthe. De antennes (meerdere per ontvangstation) zijn van het phased array type, dus gevoelig in alle richtingen, geen last van storende interferentie en geen bewegende delen. Ze worden verbonden met hoge snelheid datalinks (vele Terabits/sec).

Lofar zal waarnemen in het bereik 10-220 MHz ($\lambda = 1-30$ m) met een scheidend vermogen van 1-10 boogsec en een hoge gevoeligheid. Het wetenschappelijk belang is groot. Onder andere kan het zeer vroege heelal worden bestudeerd ($7 < z < 10$).

Voor Lofar wordt gebruik gemaakt van de grote ervaring die Nederland heeft opgedaan met de Westerbork synthese telescoop. Lofar wordt gepositioneerd als de opvolger van deze telescoop die inmiddels de 30 jaar is gepasseerd.

Meer weten? WWW.LOFAR.ORG.

Vroege Galaxy protoclusters

Tenslotte (in de reservetijd, dus héél snel) geeft George nog een beeld van zijn eigen onderzoek inzake galaxy protoclusters in het roodverschuivingsgebied $2 < z < 4$ met de ESO VLT. De basis kunt u nalezen in het Annual Report 2001 (par. 2.10.5). Inmiddels zijn er metingen aan een stelsel met een roodverschuiving van 5.2, in tijd gezien dus een flink eind (90%) op weg naar de Big Bang. Voor verdere onthullingen hierover wachten we het Jaarverslag 2002 af.

Overlijdensberichten

Helaas zijn ook in de afgelopen periode een aantal (Oud-)Sterrewachters overleden.

Via e-mail hebben we de meesten van u tijdig op de hoogte kunnen stellen.

Op 10-06-2002 overleed *Tilly Kloër* op de leeftijd van 81 jaar. Als secretaresse, telefoniste en receptioniste van de Sterrewacht Leiden en later Huygens laboratorium was Til vele jaren lang een steun en toeverlaat voor wie zijn weg zocht op de Sterrewacht. Na haar pensionering begon ze uit het niets een Indische toko die dankzij haar kookkunst, inzet en doorzettingsvermogen uitgroeide tot een succes.

Op 24-08-2002 overleed *dr. Cornelis Johannes van Houten*, emeritus wetenschappelijk hoofdmedewerker, op de leeftijd van 82 jaar. Met slechts een onderbreking van 2 jaar (1954-1956) aan Yerkes Observatory, was hij zijn hele wetenschappelijke carrière verbonden aan de Leidse Sterrewacht. Samen met zijn vrouw Ingrid Groeneveld, die hij leerde kennen in Yerkes, heeft hij een groot deel van zijn leven gewijd aan de studie van planetoïden. Daarnaast deed hij vele jaren het beheer van de Stichting Het Leids Sterrewacht Fonds, het Leids Zuidelijk Station en de Stichting het Leids Kerkhoven Bosscha Fonds.

Op 5-09-2002 overleed *Arend Meester* op de leeftijd van 88 jaar. Van 1946 tot en met 1978 was hij hoofd van de Instrumentmakerij van de Sterrewacht. Onder zijn leiding zijn veel instrumenten gebouwd, bestemd voor optisch en radio astronomisch onderzoek. Waaronder zaken als de aandrijving van de Kootwijk radarspiegel, de Light Collector met de Walraven vijfkleuren-fotometer en instrumenten voor fotopolarimetrie. Na zijn pensionering heeft Arend Meester veel werk gestoken in het onderhoud van de Doopsgezinde kerk in Edam.

Ons medeleven gaat uit naar de nabestaanden.

Leden aan het woord

Aan het woord is:

Fred van Rooijen, Instrumentmaker

Ik was op de Sterrewacht werkzaam van 1964 tot eind 1989. Ik ben daar in de loop van de tijd een soort technische duizendpoot geworden, instrumentmaken, elektronika en computers (systeembeheer en programmeren). Ook heb ik, van 1983 tot 1987, avond VWO gevolgd en daarna, van 1987 tot 1989, in de avonduren Informatica gestudeerd tot aan de propedeuse.

Ik hechtte, in mijn tijd bij de Sterrewacht, vooral veel waarde aan de kennis van de nieuwe ontwikkelingen in de techniek en de onderlinge contacten met de andere Sterrewachters.

Een project waaraan ik nog steeds met veel plezier terugdenk is de 12 kanaals photopolarimeter ontworpen door J. Tinbergen, een mooi voorbeeld van integratie van optica, mechanica, elektronica en programmatuur.

Ik ben bij de Sterrewacht weggegaan eind 1989 en daarna in dienst getreden bij het AZL (nu LUMC) op de afdeling Radiologie, lab. beeldverwerking (LKEB) als full time systeem/netwerk beheerder. Op het moment doe ik nog steeds het systeem/netwerk beheer voor het LKEB met daarnaast Unix ondersteuning voor de afdeling Radiologie. Ik adviseer het hoofd van de afdeling en de verschillende projectleiders op IT gebied, evalueer nieuwe ideeën en zet zonodig een testomgeving op om een en ander uit te proberen.

Bij de Sterrewacht heb ik geleerd zaken met een kritische blik te bekijken en niet gauw af te gaan op de (voor)oordelen van anderen en me niet te laten overdonderen door een houding "ik weet hier alles van". Dat komt me nog steeds van pas.

Ik ben getrouwd en heb twee zonen, een werkt als een echte Rijnsburger in de bloemen, de ander in mijn voetsporen in de IT sector. Ik heb als hobbies/bezigheden: speciale tropische vissen uit Zuid-Amerika, orchideeën, fotograferen en ik trek graag rond door west Canada (wandelen in de Rocky Mountains). Ik heb daar een omgebouwde Dodge bestelwagen staan, in Edmonton (provincie Alberta), achter de garage van mijn broer. Waarmee ik al een aantal keren ben rondgetoerd door de bergen. Gezien mijn leeftijd (ik word dit jaar 59) denk ik er over om met mijn 60 of 61 jaar te stoppen met werken en dan voor een aantal maanden door Canada en Amerika rond te trekken en daarna veel meer tijd gaan besteden aan mijn hobbies.

Wat me van mijn Sterrewacht tijd nog het meest is bijgebleven is de saamhorigheid, de onderlinge collegialiteit en de contacten tussen met name het wetenschappelijk, technisch/administratief personeel en de studenten. We waren er trots op om bij de Sterrewacht te werken. Een klein minpuntje vond ik persoonlijk dat er voor een aantal wetenschappers niets buiten wetenschap bestond en daardoor wat minder sociaal voelend over kwamen. Een goed voorbeeld hoe het ook kan is in mijn ogen Vincent Icke, ik heb altijd bewondering voor zijn veelzijdigheid en het gemak waarmee hij natuur- en sterrenkunde kan populariseren.

Mijn speciale boodschap aan de VO-S leden: kom naar de jaarlijkse bijeenkomst en/of de Oortlezing, je mist wat als je thuis blijft.